

ONDERZOEK NATUURWETGEVING

Kostverlorenstraat 95

Te Zandvoort

Moordrecht, 12 oktober 2017
in opdracht van
Nu Projectontwikkeling

Quick Scan in het kader van de natuurwetgeving
t.b.v. sloop van bebouwing en kap van bomen
t.b.v. nieuwbouw Kostverlorenstraat 95
te Zandvoort

foto voorpagina: hoofdgebouw

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van:
drs. John Mulder, veldverkenning en habitatbeoordeling
ing. Jan Oosterbaan, eindrapportage

INHOUDSOPGAVE

pagina

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	5
1.3 Onderzoeksplan	9
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	11
2.2 Zoogdieren	12
2.3 Broedvogels.....	13
2.4 Amfibieën en reptielen	14
2.5 Vissen.....	15
2.6 Ongewervelde soorten.....	15
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	16
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming	17
3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen	17
3.3 Aanpak vereiste vleermuisinventarisatie	20
3.4 Veldinventarisatie	21
4 SAMENVATTENDE EINDCONCLUSIE	23
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	24
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	26

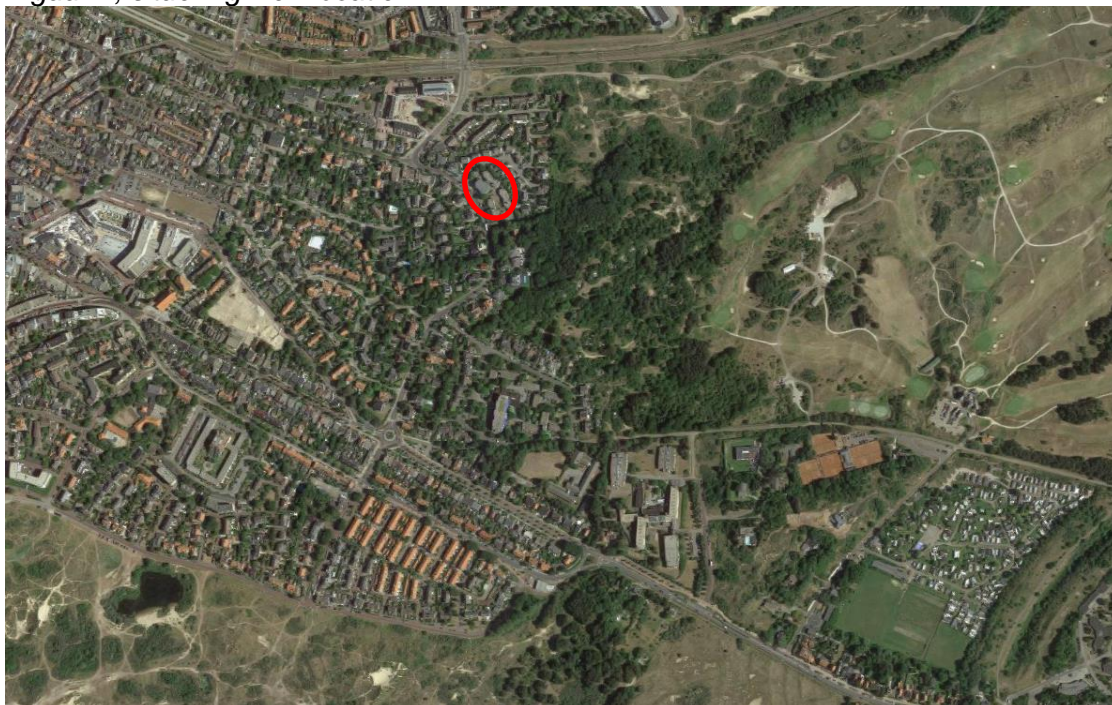
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

Situering plangebied

De werklocatie betreft vier woon- en kantoorblokken op aangrenzende percelen (zie figuren 1 en 2).

Figuur 1, situering werklocatie

Figuur 2, projectgebied

Voorgenomen ingreep

De ruimtelijke ingreep omvat het realiseren van nieuwbouw, waartoe de aanwezige bebouwing moet worden gesloopt en het terrein grotendeels moet worden opgeschoond.

Sloop vergt natuuronderzoek om mogelijke bedreiging van (verblijfplaatsen van) zwaarder beschermde soorten flora en fauna vast te stellen (zie ook 'wettelijke verplichtingen' blz. 9). Bij eventuele aanwezigheid daarvan dient vervolgens een ontheffing te worden aangevraagd, dit alles volgens de Wet natuurbescherming (Wnb).

Beschermingsregiems en wettelijk belang

Bij een ruimtelijke ingreep vereist de wet dus toetsing van mogelijke effecten op flora en fauna. Daartoe is onderscheid gemaakt in drie beschermingsregiems: dat van de 'Vogelrichtlijn', van de 'Habitatrichtlijn' en van 'andere soorten' (zie ook 'wettelijke kaders' volgende bladzijde).

Bij eventuele aanvraag van ontheffing is onder meer bepalend of er een wettelijk belang van toepassing is dat is opgenomen in het betreffende beschermingsregiem, zoals '*het belang van de Volksgezondheid*' (voor soorten van de Vogelrichtlijn), een '*andere dwingende reden van groot openbaar belang*' (voor soorten van de Habitatrichtlijn) of '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden*' (voor 'andere soorten' zoals aangegeven in de Bijlage van de Wnb).

In beginsel wordt onder het belang '*ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*' géén ontheffing afgegeven voor soorten van de Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn, behalve indien de ecologische functionaliteit van de soort daarmee *geheel niet* wordt aangetast, bijvoorbeeld door het nemen van maatregelen (zie verder 'ontheffingsplicht' blz. 7).

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Deze rapportage omvat naast een bureaustudie met daarin een toetsing aan de regelgeving met betrekking tot soort- en gebiedsbescherming (zie 'wettelijke kaders') en een habitatbeoordeling, tevens nader veldonderzoek naar zwaarder beschermde soorten.

Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op noodzaak tot ontheffing van verbodsbepalingen van de Wnb?
- Is er naar verwachting een vergunning op grond van gebiedsbescherming nodig (Natura 2000 en/of het Natuurnetwerk Nederland/ NNN) ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit de Wnb en het NNN ?

Deze rapportage vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving (zie blz.9 'wettelijke verplichtingen').

Hiermee wordt beschreven met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden, of van welke soorten effecten kunnen worden *uitgesloten* omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Het uitsluiten van gebruik door (of schade aan) de betreffende soorten '*op voorhand*' vergt een gedegen, controleerbare onderbouwing.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' (Wnb) en 'gebiedsbescherming' (Wnb en het NNN).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Wnb onderscheid is gemaakt in 'soorten van de Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'soorten van de Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3).

Gebiedsbescherming is gericht op de specifieke habitat waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen, thans aangeduid met 'Natura 2000' dan wel gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS).

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, zowel binnen als buiten beschermde gebieden.

Soortbescherming

De natuurwetgeving is in eerste lijn gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren *'in welke situatie dan ook'*.

Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Natura 2000-gebieden, wordt bij dit natuuronderzoek primair aangehaakt op de soortbescherming.

Deze biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade'.

Binnen het beschermingskader wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting');
- planten en dieren uit verschillende beschermingsregiems (zie vorige bladzijde);
- een aantal 'wettelijke belangen' (zoals eerder aangeduid).

Beschermingsregiems en ontheffingsnoodzaak

De drie beschermingsregiems, 'Vogelrichtlijn', 'Habitatrichtlijn' en 'andere soorten', omvatten alle 'zwaarder beschermde soorten'.

- * De Vogelrichtlijn is van toepassing op alle inheemse vogels: bedreiging van vogels of verstoring van broedende vogels vergt in beginsel een ontheffing, waarbij het nest slechts tijdens het broedgebruik is beschermd, met uitzondering van een categorie 'jaarrond beschermde nesten' waarvan het nest, al of niet in gebruik, het gehele jaar rond beschermd is en bij bedreiging ontheffing vereist.
- * De Habitatrichtlijn is van toepassing op een in Bijlage IV opgenomen lijst met soorten zoogdieren, reptielen, amfibieën, dagvlinders, libellen, vissen, vaatplanten, kevers en 'overige ongewervelden' (weekdieren). Voor deze soorten is bij verstoring of bedreiging, te allen tijde een ontheffing vereist.
- * De categorie 'andere soorten' zoals opgenomen in de Bijlage van de Wnb omvat lijsten met soorten zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten waarvan door de afzonderlijke provincies wordt bepaald welke soorten in aanmerking komen voor een vrijstelling dan wel welke soorten bij verstoring of bedreiging eveneens aanvraag van ontheffing vergen.

Provinciale vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen

Met betrekking tot de lijsten 'andere soorten' is er ten opzichte van de Ffw met betrekking tot kleine zoogdieren en amfibieën in de provincie Zuid-Holland vooralsnog geen wijziging opgetreden ten opzichte van de oorspronkelijke landelijke vrijstellingen. Een deel van de zoogdieren en amfibiesoorten blijft dan ook ontheffingsplichtig. Echter voor in de Wnb opgenomen lijsten 'andere soorten' met betrekking tot een reeks vaatplanten en

alle vissen, reptielen, dagvlinders, libellen en kevers geldt géén vrijstelling: deze soorten zijn dus, naast soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, eveneens ontheffingsplichtig.

Gedragscode

Er wordt voorts van uitgegaan dat, vergelijkbaar met de situatie onder de Ffw, ook daarna de regels met betrekking tot gedragscodes van toepassing blijven. Aandacht vergt daarbij dat de nuancering tussen Tabel 2 en 3 in de Ffw ten behoeve van het onderscheid 'bestendig beheer' en 'ruimtelijke ontwikkeling' wat onder de Ffw een belangrijke basis voor de gedragscodes vormde, onder het regiem van de Wnb vervalt.

Naar verwachting zullen in de komende periode de verschillende Gedragscodes nader worden afgestemd op de Wnb.

Ontheffingsplicht

Bij ontheffingsplichtige soorten is het voorts van belang in hoeverre de ecologische functionaliteit wordt aangetast:

- * Onder de condities dat er mitigerende maatregelen (kunnen) worden genomen waarmee kan worden gegarandeerd dat de ecologische functionaliteit *binnen* het werkgebied op geen énkél moment achteruitgaat, óók niet tijdelijk, is er géén ontheffing nodig.

Het achterwege blijven van effecten op de ecologische functionaliteit vergt afdoende onderbouwing, waarbij wordt aangegeven welke mitigerende maatregelen daarbij worden toegepast voor welke soorten.

- * Echter indien de bedoelde ecologische functionaliteit als gevolg van de ingreep *niet* met mitigatie kan worden gegarandeerd doch uitsluitend met compensatie, is voor de uitvoering daarvan eerst ontheffing vereist.

Voor soorten uit de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn dient bovendien te worden voldaan aan de specifiek in die richtlijnen opgenomen wettelijke belangen.

Bij een ontheffingsaanvraag wordt daartoe getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding: dit criterium is ook van toepassing voor ontheffingsplichtige 'andere soorten' uit de Wnb.

Gunstige staat van instandhouding als ontheffingsvoorwaarde

Een ontheffing kan uitsluitend worden verkregen wanneer deze niet in het geding komt. De voorwaarden waaraan voldaan moet worden staan in de Habitatrichtlijn genoemd:

- * uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven, en . . .
- * het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en . . .
- * er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Wettelijke zorgplicht en bedreiging van individuele planten of dieren

Naast de specifieke regelgeving ten aanzien van juridisch zwaarder beschermde soorten bestaat de algemene zorgplicht voor álle dieren, dus ook voor *alle on*beschermde soorten (Wnb art. 3.10).

Daartussen bestaat enige nuance:

- * Met betrekking tot juridisch zwaarder beschermde soorten dient absoluut te worden voorkómen dat individuen van betreffende soorten worden bedreigd (zie LNV 2005 en DR 2009).
- * Voor beschermde soorten die vallen onder de provinciale vrijstelling en onbeschermde soorten ligt dat iets minder strikt: men dient bij uitvoering van ingrepen zodanige maatregelen te nemen dat verstoring of bedreiging van individuele dieren ‘zo veel als redelijkerwijs verwacht mag worden’, wordt voorkomen (LNV 2005).

Gebiedsbescherming

Vergunning Natura 2000

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), te weten met betrekking tot Natura 2000-gebieden, wordt in de Wnb op een met de voormalige Nbw vergelijkbare wijze gecontinueerd in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming.

Werkzaamheden binnen een Natura 2000-gebied welke effecten kunnen hebben op ‘aangewezen’ soorten vergen aanvraag van een vergunning.

Ook voor gebieden 'buiten' een Natura 2000-gebied die een aanwijsbare ecologische functie voor de 'aangewezen soorten' uit dat Natura 2000-gebied hebben, kan onder sommige condities een vergunning vereist zijn ('externe werking', Wnb art. 2.7 & 2.8).

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Sinds 1 juli 2015 is met betrekking tot effecten op Natura 2000-gebieden vanuit de omgeving, bovendien de PAS in werking getreden.

Indien vanwege een ingreep de grenswaarde van 1 mol stikstof per hectare per jaar in het Natura 2000-gebied door een ingreep in de omgeving zal worden overschreden, is voor die ingreep een vergunning nodig: *onder* deze grenswaarde geldt een vrijstelling van de vergunningplicht.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS)

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden.

Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving. Hierbij is een 'nee-tenzij' beleid van toepassing, terwijl afhankelijk van de provinciale regelgeving daarop eveneens een ‘externe werking’ van toepassing kan zijn (geldt niet voor Zuid-Holland).

Werkzaamheden binnen het NNN (en deels ook in gebieden met ‘externe werking’) vergen een provinciale vergunning, waarbij compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden wordt vereist.

De actuele en potentiële waarden van het NNN zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de betreffende ‘Provinciale Ruimtelijke Verordening’.

Wettelijke verplichtingen

Onderzoeksverplichting

De Wnb en het provinciaal natuurbeleid verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de mogelijk aanwezige zwaarder beschermde planten en dieren en de effecten daarop door de werkzaamheden, nader te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de beschermingsregels.

Waar negatieve effecten op ontheffingsplichtige soorten kunnen worden verwacht vergt dit ook veldinventarisaties. Indien dergelijke soorten ook inderdaad door de werkzaamheden worden bedreigd of verstoord, vergt dat aanvraag van een ontheffing welke wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde provinciale gezag.

Zorgplicht

Dit geldt (ook) voor alle niet-ontheffingsplichtige en onbeschermd fauna. Indien door werkzaamheden individuele dieren of hun vaste verblijfplaatsen worden verstoord of bedreigd, vereist dat de uitvoerder voldoende zorg in acht moet nemen om die verstoring of bedreiging te voorkomen. Daarbij bestaat een ketenverantwoordelijkheid tussen initiatiefnemer en uitvoerder.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoeken. Die informatie is veelal niet compleet.

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Wnb en van provinciaal gebiedenbeleid (Natura 2000 en NNN), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving in het geding kan zijn. Ook het PAS wordt globaal getoetst.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied.

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaarder beschermde soorten (Wnb) en eventuele 'aangewezen soorten' (Wnb/ Natura 2000), voor de gegeven situatie zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten, wat tevens geldt voor het al of niet van toepassing zijn van de 'externe werking' met betrekking tot 'aangewezen soorten' (Natura 2000 - Wnb § 3.2).

Tot zover betreft dit onderzoek een 'Quick Scan' (bureaustudie).

Werkstap 4, veldinventarisaties

De zwaarder beschermde soorten (Wnb) welke volgens de vorige stappen door de ingreep mogelijk verstoord of bedreigd kunnen worden, zijn in het veld nader geïnventariseerd. Dit heeft plaats gevonden op basis van de criteria zoals voorgeschreven door het bevoegde gezag (o.m. soortstandaarden RvON 2014, aangevuld met het vleermuisprotocol GAN 2013).

Werkstap 5, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, de haalbaarheid van het

plan, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand met mitigatie kan worden voorkomen.

Nota bene: Met betrekking tot 'uitsluitingen' wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *géén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz. 4 t/m 10). Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

- * In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.
- * In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.
- * In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Wnb/ Natura 2000, PAS en NNN) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning met habitatbeoordeling en van de nadere inventarisaties beschreven.
- * In hoofdstuk 4 worden de voor de uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen. Voorts wordt advies gegeven met betrekking tot de gewenste nadere handelwijze.

De rapportage wordt beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan bronnen met reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens. Het is voornamelijk gericht op eventueel terreingebruik door juridisch zwaarder beschermde soorten (zie 'soortbescherming' blz.6-8) en eventueel op 'aangewezen soorten (zie gebiedsbescherming blz.8).

De gegevens waarop deze toetsing is gebaseerd, omvatten veelal een aanzienlijk groter gebied dan de onderzoekslocatie: naar aanleiding hiervan wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op de nader begrensde werklocatie. De gegevens uit de databank NDFF bieden weliswaar een goede indicatie doch zijn niet geheel compleet en vergen derhalve tenminste nog een aanvulling door een habitatbeoordeling op de locatie.

Op basis van het bronnenonderzoek en de habitatbeoordeling wordt vervolgens bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten aanvullende veldinventarisatie vergen om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen moeten leiden tot aanvraag van ontheffing.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied drie ontheffingsplichtige planten zijn geregistreerd, te weten Kartuizer anjer, Rood peperboompje en Stofzaad (zie NDFF/ BLWG 2017 verspreidingsatlas.nl; Floron 2011).

Kartuizer anjer staat op zonnige, warme en droge, matig voedselarme en uitgesproken stikstofarme, basenrijke en vaak kalkhoudende grond (al of niet lemig zand en mergel) en ook op stenige plaatsen). Ze groeit in schrale- en kalkgraslanden, in bossages langs bermen en dijken en op leisteenhellingen en zandsteenrotsen.

Rood peperboompje houtige soort van oude Beukenbossen op kalkrijke bodem. Het is ook een populaire tuinplant. Verspreid over Nederland wordt zij, behalve in Zuid Limburg, elders af en toe verwilderd gevonden (waarschijnlijk door vogels verspreid).

Stofzaad groeit op droge tot vrij vochtige, voedselarme, kalkhoudende zand-, leem- en krijtbodems. Deze epiparasiet groeit met behulp van mycorrhiza in schemerdonkere loof- en naaldbossen waar vaak nauwelijks andere ondergroei aanwezig is, maar ook in licht duinstruikgewas.

Het betreft soorten met uitgesproken groeiplaatscondities, condities welke in artificieel aangelegde en onderhouden tuinen ten enenmale ontbreken.

Conclusie vaatplanten

De werklocatie vergt beoordeling op groeiplaatsfactoren die geschikt zijn voor de geregistreerde vaatplanten, en zo nodig aanvraag van ontheffing.

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie 11 juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn geregistreerd waarvan 1 zeezoogdier, hier niet van toepassing, twee grondgebonden 'andere soorten' waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt en 8 vleermuissoorten.

Grondgebonden zoogdieren

In het werkgebied kunnen Eekhoorn en Boomarter worden verwacht (Bijlage A Wnb 'andere soorten', zie ook Broekhuizen 2016).

Boomarter en Eekhoorn vergen als leefomgeving een boshabitat. Voor hun verblijfplaatsen maken ze gebruik van bestaande boomnesten of boomholten, terwijl Boomarter ook wel gebruik maakt van holen van konijnen of dassen of onderdak vindt onder dakpannen of op vlieringen van huizen (zie ook Broekhuizen 2016).

In de woonomgeving kunnen deze uitsluitend worden verwacht indien er ook sprake is van een boskarakter.

Vleermuizen

De geregistreerde vleermuissoorten betreft:

- Laatvlieger en Meervleermuis (gebruiken uitsluitend smallere spleten in gebouwen);
- Gewone- en Ruige- dwergvleermuis (gebruiken vooral zeer smalle spleten in gebouwen, maar ook wel in bomen);
- Gewone grootoorvleermuis (gebruikt gebouwen: grotere ruimten met ruime toegang);
- Watervleermuis (gebruikt vooral bomen en slechts bij hoge uitzondering gebouwen);
- Rosse vleermuis en Franjestaart (gebruiken voornamelijk bomen).

Alle vleermuissoorten zijn vermeld in de Habitatrichtlijn Bijlage IV (zie § 3.1 Wnb) en zijn daarmee op voorhand ontheffingsplichtig.

Overigens is bij het onderzoek in 2011 op het onderhavige perceel géén gebruik als 'verblijfplaats' aangetroffen, wat echter weinig zegt over de huidige situatie.

Vleermuisgebruik kan bestaan uit zowel paarverblijven als kraam-, zomer- en/of winterverblijven (zie ook Limpens 1997). Door sommige soorten worden tevens lineaire ruimtelijke structuren gebruikt als geleiding voor vaste vliegroutes (met name van dwergvleermuizen, Laatvlieger en Meervleermuis). Afhankelijk van de soort betreft dat houtsingels, boomrijen, bosranden, grotere watergangen, dijken, lintbebouwing e.d.

Van belang daarbij is dat de meeste vleermuissoorten steeds een 'netwerk' van vaste verblijfplaatsen gebruiken waartussen wordt gewisseld, waarbij het gehele netwerk strikt beschermd is (zie ook Soortstandaard, RvON 2014).

Alle vleermuissoorten zijn vermeld in de Habitatrichtlijn Bijlage IV (zie § 3.1 Wnb) en daarmee op voorhand ontheffingsplichtig.

Conclusie zoogdieren

Grondgebonden soorten:

- * De locatie vergt controle op eventuele gebruiksmogelijkheden voor Eekhoorn en Boomarter. Deze vergen zo nodig nader veldonderzoek en indien aangetroffen, aanvraag van ontheffing.
- * Soorten met een provinciale vrijstelling vergen, voor zover ze op de werklocatie kunnen worden verwacht, mitigerende maatregelen in het kader van de wettelijke zorgplicht (zie blz.9).

* Vleermuizen:

Deze vereisen nadere controle op gebruiksmogelijkheden in te slopen bebouwing en te kappen bomen (habitatbeoordeling) en behoeven zo nodig nader veldonderzoek naar verblijfplaatsen en/ of vaste vliegroutes, en indien aangetroffen aanvraag van ontheffing. Daarbij zijn dan overbruggingsmaatregelen en compensatie gewenst.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied diverse vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

De bij het NDFF geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest betreffen voor deze locatie onder meer enkele roofvogelsoorten zoals Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Slechtvalk en Sperwer. Behalve Slechtvalk nestelen deze soorten vooral in (toppen van) bomen en gebruiken ook bestaande nesten van 'elkaar' maar ook nesten van bijvoorbeeld Zwarte kraai of zelfs van Ekster. Slechtvalk broedt op torens, hoge gebouwen of in masten.

Ook Huismus en Gierzwaluw zijn hier geregistreerd, welke voornamelijk in pannendaken broeden: de te slopen bebouwing beschikt echter over platte daken zonder pannen.

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein wel broedende vogels te verwachten (zie ook Hustings 2002), zowel in houtopstanden als aan of op gebouwen.

Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarden is echter voor de meeste broedvogelsoorten géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie vogels

* Broedende vogels: werkzaamheden die verstorend kunnen zijn dienen in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden.

* Jaarrond beschermde nesten: de bomen op het terrein vergen controle op aanwezigheid van nesten als potentiële verblijfplaatsen. Mochten deze worden aangetroffen dan is in de periode mei-juni controle op gebruik door genoemde vogels nodig.

Jaarrond beschermde nesten vergen bij verstoring, aanvraag van ontheffing en compensatie.

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied twee zwaarder beschermde amfibiesoorten en twee landreptielen zijn geregistreerd (zie ook RAVON 63; Creemers 2009; NDFF/ BLWG 2017 verspreidingsatlas.nl).

Amfibieën

De geregistreerde soorten betreffen Boomkikker en Rugstreeppad, beide soorten van de Habitatrichtlijn.

Boomkikker vereist habitatcondities welke samenhangen met de situering van open water 'binnen bereik' van een voor de soort geschikte landhabitat (tot meerdere honderden meters). Voortplanting vindt plaats in zonnige poelen en sloten met dichte water- en oeverbegroeiing, dus met ondiepe oeverzones en bij voorkeur (roof-)vis-vrij. Als landhabitat zijn vooral zonnig gelegen zoom- en mantelvegetaties, vegetaties van meerjarige kruiden en struwelen van belang.

Rugstreeppad is voor zijn voortplanting gebonden aan ondiep, zonbeschenen en bij voorkeur visvrij water, waaronder ook stagnerende regenwaterplassen (zie ook Musters 1992). De soort is uitsluitend 's nachts actief en verschuilt zich overdag onder op het maaiveld liggende materialen (hout, steen), dan wel licht ingegraven in een open bodem (zand !) of in holletjes van andere dieren, waarin ook een verblijfplaats wordt gezocht voor de winter.

Landhabitat kan worden aangetroffen langs rivieren, in zandgebieden en in pioniersituaties op ruderaal terrein, waaronder ook tuin- en akkergronden en bermen van infrastructuur (weglichamen, spoordijken, zie ook Rijsewijk 2006; Spitzenvan der Sluis 2009).

In stedelijke gebieden waar in de omgeving geschikt voortplantingswater ontbreekt, is de soort ook niet in geschikt landhabitat te verwachten. Echter buiten dichtbebouwde gebieden kunnen voortplantingslocatie en landhabitat tot 1 á 2 km afstand van elkaar liggen. Duingebieden vormen één van de natuurlijke habitats.

Er kunnen ook andere, meer algemeen voorkomende amfibieën worden verwacht, afhankelijk van de nabijheid van voortplantingswater.

Reptielen

De geregistreerde soorten betreffen Hazelworm en Zandhagedis, beide eveneens soorten van de Habitatrichtlijn

Hazelworm geeft voor zijn leefgebied de voorkeur aan enigszins vochtige, met dichte vegetatie bedekte gebiedsdelen waarin ook plekken met zachte bodem aanwezig zijn om zich te kunnen ingraven. De soort kan onder meer worden verwacht in bossen, bosranden, struwelen, ruderaal plaatsen en tuinen. Het grootste deel van de dag zijn de dieren verborgen onder vegetatie, stenen of andere materialen (zoals stammen), of verblijven ze in holen in de grond.

Zandhagedis is voor zijn leefgebied sterk gebonden aan duin- en heidegebieden. In de duinen komen de meeste hagedissen voor in het open duinstruweel. Daarbij bestaat er een voorkeur voor een naar het zuiden geëxponeerde zandhelling of andere terreincondities waar de temperatuur hoog kan oplopen. Ook eventueel aanwezige stenige materialen worden gebruikt als schuilmogelijkheid (eronder) en als zonneplek (er bovenop). Voor de voortplanting wordt op een plek met open zand een holletje gegraven.

Andere reptielen kunnen op basis van verspreiding in het werkgebied worden uitgesloten.

Conclusie amfibieën en reptielen

- * Alle genoemde soorten vergen controle van de werklocatie op beschikbaarheid van habitat en eventueel nader veldonderzoek.
- * Algemeen voorkomende amfibiesoorten vergen toepassing van de zorgplicht.

2.5 Vissen

In het werkgebied is geen open water aanwezig zodat deze groep niet aan de orde is.

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en 'overige ongewervelden' zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. waaronder ook waterorganismen. Onder deze groepen vallen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn soorten uit de groepen libellen, dagvlinders, weekdieren en kevers.

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied vijf zwaarder beschermde ongewervelde soorten zijn geregistreerd, te weten Gevlekte witsnuitlibel als soort van de Habitatrichtlijn en Aardbeivlinder, Bruine eikenpage, Duiparemoervlinder en Grote paremoervlinder als 'andere soorten' waarvoor géén vrijstelling geldt (zie ook NDFF/ BLWG 2017 verspreidingsatlas.nl).

Libellen (zie Dijkstra 2002)

Gevlekte witsnuitlibel komt voor in moeras- en plassen gebieden waar verspreid rijk begroeide delen in aanwezig zijn. Essentieel als voortplantingsbiotoop zijn matig voedselrijke gevarieerde verlandingsvegetaties in beschut, ondiep en helder water met een goede waterkwaliteit.

Dagvlinders (zie Bos 2006)

Aardbeivlinder vind zijn leefgebied in zowel droge als vochtige terreinen met afwisseling van hoge en lage vegetaties. Men moet denken aan graslanden, zeeduin, heiden, lage pioniervegetaties, kapvlakten, schrale zomen langs bosranden en moerassen.

Bruine eikenpage komt voor op zandgronden zowel in het binnenland als in de duinen. In het binnenland vliegt hij bij bosranden (met o.m. eik en braamstruwelen), in jonge eikenaanplant en in open loofbossen.

In de duinen vliegt hij bij gedrongen eikenstruweel, vrijstaande eikjes in open duin en open eikenbos in de binnenduinen.

Duiparemoervlinder komt voor op zandgronden zowel in het binnenland als in de duinen.

In de duinen vliegt hij in open duingraslanden en vochtige duinvalleien.

In het binnenland vliegt deze soort bij open droge, schrale graslanden en droge kruidenrijke heide.

Grote paremoervlinder is te vinden in duingraslanden, droge heischrale graslanden, blauwgraslanden en kalkgraslanden.

Conclusie ongewervelden

Alle genoemde soorten vergen controle van de werklocatie op beschikbaarheid van habitat en eventueel nader veldonderzoek.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens de databank van NDFF en verspreidingsgegevens blijkt dat in het werkgebied naast vrijgestelde 'andere soorten' mogelijk als ontheffingsplichtige soorten te verwachten zijn:

- Eekhoorn en Boommarter;
- vleermuisgebruik;
- jaarrond beschermde nesten in bomen en op daken;
- amfibieën en reptielen;
- Gevlekte witsnuitlibel en enkele 'andere soorten' dagvlinders.

Deze vergen nadere controle van de werklocatie om te beoordelen of er een geschikte habitat voor is, in welk geval nader onderzoek (en mogelijk aanvraag van ontheffing) nodig is.

Voorts zijn er broedgevallen te verwachten van zangvogels, welke tijdens het broeden moeten worden ontzien.

Ook zijn er mogelijk enkele vrijgestelde kleine zoogdieren en amfibieën te verwachten, welke bij de uitvoering aandacht en toepassing van de wettelijke zorgplicht vergen.

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen voor gebruik van de planlocatie als leef- en/of voortplantingsgebied, op voorhand worden uitgesloten.

3 LOCATIEONDERZOEK

3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

Het werkgebied ligt op 'een steenworp' afstand van uitlopers van het Natura 2000-gebied 'Kennemerland Zuid'.

Het Natura 2000-gebied is aangewezen voor een reeks natuurlijke habitattypen en voor de soorten Nauwe korfslak, Meervleermuis en Groenknolorchis. Deze aangewezen habitattypen en soorten bieden, behalve mogelijk Meervleermuis indien aanwezig in het werkgebied, geen aanknopingspunten voor de 'externe werking'.

Met betrekking tot PAS dient zo nodig een separaat specialistisch onderzoek te worden uitgevoerd (zie blz.9). Vooralsnog lijkt de ingreep daartoe geen aanleiding te geven (kleinschalige bebouwing vervangen door wederom kleinschalige bebouwing).

Het plangebied ligt buiten het areaal van NNN zodat de regelgeving daaromtrent, niet van toepassing is.

Figuur 3, gebiedsbescherming (gele aanduiding, Natura 2000; groene aanduiding, NNN)

Rode cirkel, globale aanduiding werkgebied

3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen

Het plangebied is gelegen in de oorspronkelijke zone van zeeduinen in de rand van het stadsgebied, op zeer korte afstand van een uitloper van resterend duingebied (zie figuur 2 blz.4). Het betreffende stadsdeel heeft zich sinds de 80-er jaren van de vorige eeuw ontwikkeld tot de huidige situatie.

Het betreft thans 4 bouwblokken tot maximaal 3 bouwlagen met platte daken, omgeven door grote oppervlakten verharding en deels stroken siertuin (zie ook figuur 4 en foto's). Het werkgebied sluit aan de zuidzijde min of meer aan op duingebied met bosclementen (zie figuur 4). Er zijn binnen de werkgrenzen ook enkele grote bomen aanwezig, zowel loofbomen als dennen. Er zijn daarin echter geen nesten of verblijfsholten aangetroffen. Het werkterrein betreft met uitsluitend verharding en stroken siertuin (plantvakken), een sterk artificiële habitat zonder open water, terwijl ook in de bredere omgeving geen open water aanwezig is.

Figuur 4, werkgebied

Foto 1, terrein vanaf de noordkant (zijkant hoofgebouw)

Foto 2, hoofdgebouw

Foto 3, straatzijde zuidelijk deel werkgebied

De gebouwen beschikken niet over open stootvoegen doch hebben wel een dakrandafwerking welke wellicht vleermuisgebruik mogelijk maken. Dit is echter ongeschikt voor winterverblijf.

Conclusie habitatbeoordeling

De sterk artificiële habitat biedt nauwelijks tot geen ruimte voor leefgebied van natuurlijke soorten, afgezien van vogels en mogelijk vleermuizen.

Vaatplanten

Voor de geregistreerde soorten Kartuizer anjer, Rood peperboompje en Stofzaad zijn in het zeer artificieel aangelegde werkgebied geheel geen geschikte groeiplaatsen aanwezig (zie § 2.1).

Grondgebonden zoogdieren

Gezien het ontbreken van verblijfplaatsen in de enkele in het terrein aanwezige bomen zijn Eekhoorn en Boommarter er op voorhand uitgesloten.

Vleermuisgebruik

Alhoewel open stootvoegen in de bebouwing ontbreken lijken er met name door de dakrandafwerking wellicht enige potenties voor gebruik als verblijfplaats door dwergvleermuizen, terwijl wellicht ook Laativlieger, Meervleermuis en Watervleermuis niet geheel kunnen worden uitgesloten. *Deze vergen nader veldonderzoek.*

De condities voor winterverblijf ontbreken echter in de dakrandafwerking.

Voor de andere genoemde vleermuissoorten (zie § 2.3) zijn er geen geschikte mogelijkheden voor verblijf aanwezig.

Er zijn ook geen lineaire structuren betrokken die gebruiksmogelijkheden als vliegroute bieden, zodat deze op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Jaarrond beschermde nesten

Bij inspectie kon reeds worden vastgesteld dat er in bomen geen jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn, terwijl voor soorten als Huismus en Gierzwaluw aan de bebouwing de nodige nestelcondities ontbreken.

Overige broedvogels

Er zijn op de werkplek wellicht nog enkele broedende vogels te verwachten, mogelijk ook op de platte daken.

Sloopwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden, dan wel vergen tijdens de werkzaamheden voortdurend controle, onder meer van platte daken.

Reptielen en amfibieën

Vanwege het ontbreken van zowel open water als voortplantingslocatie voor amfibieën, evenals het ontbreken van een 'bruikbare' landhabitat voor de geregistreerde amfibieën als voor de reptielen (zie § 2.4), kunnen deze alle worden uitgesloten.

Vissen en ongewervelde soorten

Naast het ontbreken van open water is er in het werkgebied ook geheel geen 'min of meer' natuurlijke vegetatie en begroeiingsstructuur aanwezig waarmee ook van deze groepen alle geregistreerde, zwaardere beschermde soorten kunnen worden uitgesloten (zie §§ 2.5 en 2.6).

Onderzoeks noodzaak betreft dan ook uitsluitend gebruik door dwergvleermuizen en mogelijk Laativlieger, Meervleermuis en Watervleermuis.

3.3 Aanpak vereiste vleermuisinventarisatie

Vleermuisinventarisatie vindt plaats volgens de richtlijnen die daartoe door het bevoegde gezag worden aangegeven in het 'Vleermuisprotocol' van het GAN (2017). Dit omvat onderzoeksperioden, -frequentie, -momenten en -condities.

Het onderzoek beperkt zich tot het bouwperceel waar de werkzaamheden zullen plaatsvinden. Tijdens de waarneemperioden wordt de te renoveren en te slopen bebouwing met omringende tuin voortdurend geobserveerd met betrekking tot aanwezigheid en gedrag van vleermuizen en eventuele vaste vliegroutes. Daarbij wordt gebruik gemaakt van detectie-apparatuur voor vleermuizen (Pettersson D240x en zo nodig extra inzet van een Elekon batlogger).

Mogelijk aanwezig vleermuisgebruik kan in het werkgebied bestaan uit kraam-, zomer- en paarverblijven in de bebouwing.

Voor vliegroutes zijn er in binnen het werkgebied geen geschikte aanknopingspunten aanwezig.

In samenhang tussen de verschillende eisen voor verschillende soorten, omvat het vleermuisonderzoek de volgende onderdelen:

- a) Om kraam- en zomerverblijf evenals eventuele vliegroutes te kunnen uitsluiten vergt dat **tussen 1 juni en 15 juli** 2x een nachtonderzoek met tenminste 30 dagen ertussen.
- b) Om paar- en winterverblijf te kunnen uitsluiten vergt dat tussen **tussen 1 augustus en 15 september** 2x nachtonderzoek met tenminste 20 dagen ertussen.

Indien andere soorten dan dwergvleermuizen worden waargenomen, kan er reden zijn om nog extra terreinbezoeken uit te voeren.

3.4 Veldinventarisatie

Uitvoerder:

Het veldonderzoek is uitgevoerd in 2017 door drs. J. Mulder als afgestudeerd (veld-)bioloog aan de Universiteit van Utrecht. Specialismen: zoölogische ecologie m.b.t. vleermuizen, amfibieën, reptielen, vissen, tevens florist.

Sinds 1987 full time praktiserend professioneel veldbioloog, gespecialiseerd in veldinventarisaties, faunaverplaatsingen en specifieke maatregelen met betrekking tot planten, vissen, amfibieën, reptielen, vogels, zoogdieren en ongewervelden.

Thans is hij als praktiserend veldbioloog uitsluitend actief met onderzoek, translocatie en de uitvoering van specifieke flora- en faunamaatregelen.

Onderzoekscondities:

De omgeving van de bebouwing is goed toegankelijk terrein met vooral verhardingen. Vanuit het centrale deel is een goed overzicht terwijl er makkelijk en snel rond de afzonderlijke gebouwen kan worden gelopen.

De locaties van ingrepen zijn vanuit het centrale deel van de tuin geheel te overzien terwijl er binnen een aantal seconden rond de bebouwing kan worden gelopen zodat alle te onderzoeken delen vrijwel voortdurend in het oog kunnen worden gehouden. Mede door per nacht zo nodig wat meer tijd te nemen kan de bebouwing in alle redelijkheid door één persoon worden onderzocht.

Veldbezoek avond 31 mei 2017

- * zonsondergang 21:52 uur
- * veldinventarisatie vanaf 21:45 uur tot 23.45 uur
- * weercondities, 19°C, windkracht 2-3, bewolking 0/8, droog.

Veertig minuten na zonsondergang verscheen de eerste foeragerende Gewone dwergvleermuis. Op één ander moment was er kort een foeragerend dier terwijl om 22:51 uur ook éénmaal een doorvliegend dier werd waargenomen richting straat.

Verder bleef het erg 'stil'. Er lijkt erg weinig vleermuisactiviteit in deze omgeving te zijn.

Veldbezoek avond 1 juli 2017

- * zonsondergang 22:05 uur
- * veldinventarisatie vanaf 22:00 uur tot 23.45 uur
- * weercondities, 16°C, windkracht 1-2, bewolking 8/8, droog.

De eerste Gewone dwergvleermuis verscheen eveneens weer 40 minuten na zonsondergang: verblijfplaatsen lijken op grote afstand van de locatie te zitten. Ook dit bezoek weer éénmaal een doorvliegend dier en éénmaal een kort foeragerend dier. Beide bezoeken tot nu toe bieden geen enkele aanleiding om in de ruimere omgeving, laat staan in het werkgebied, mogelijkheden tot vleermuisverblijf te veronderstellen.

Er wordt van een eventueel extra bezoek in deze periode, afgezien.

Andere waarnemingen:

Met uitzondering van het hoofdgebouw zijn op de drie andere platte daken zowel volwassen als jonge kleine mantelmeeuwen waargenomen: deze vogels nestelen in groepen, wat met betrekking tot sloop aandacht vraagt voor het broedseizoen.

Tevens werd in een dichtbegroeid plantvak een Egel gezien, welke daar wellicht ook een verblijfplaats heeft: dit vergt toepassing van de zorgplicht.

Veldbezoek 24 augustus 2017

- * zonsondergang 20:49 uur
- * veldinventarisatie vanaf 21:30 tot 23:30 uur
- * weercondities, 16°C, windkracht 3, bewolking 0/8, droog.

Deze avond bleek in voornamelijk het zuidelijk deel van het werkgebied 5x een kort foeragerende Gewone dwergvleermuis aanwezig. Er werden geheel geen werfroepen gehoord, ook niet uit de wijdere omgeving.

Veldbezoek 14 september 2017

- * zonsondergang 19:58 uur
- * veldinventarisatie vanaf 21:15 tot 23:15 uur
- * weercondities, 16°C, windkracht 2, bewolking 3/8, droog.

Op deze avond werden er voornamelijk ook weer Gewone dwergvleermuizen foeragerend aangetroffen, en éénmaal kort een Ruige dwergvleermuis. Voorts werden deze avond een paar maal werfroepen gehoord van grotere afstand buiten het werkgebied, zowel vanuit het westen (straatzijde) als vanuit het zuiden (bosgebied met oudere bebouwing). Binnen de werklocatie werden verder geen territoriale tekenen van vleermuizen waargenomen.

Over het algemeen blijkt dit een relatief vleermuis-arme omgeving te zijn. In alle terreinbezoeken tot nu werden ook behalve dwergvleermuizen, geen andere soorten waargenomen, reden waarom van een eventueel extra bezoek is afgezien.

4 SAMENVATTENDE EINDCONCLUSIE

In samenhang tussen literatuuronderzoek, veldverkenning en habitatbeoordeling en de inventarisatiebevindingen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1) **Vigerende regelgeving gebiedsbescherming**

- * Op de planlocatie is géén regelgeving met betrekking tot Natura 2000 van toepassing (zie § 3.1).
- * Met betrekking tot PAS lijken geen consequenties te verwachten (zie blz.8 + 17).
- * Het plangebied vormt géén onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (zie § 3.1).

2) **Bevindingen m.b.t. zoogdieren**

Grondgebonden soorten:

- * voor ontheffingsplichtige soorten zijn in het werkgebied géén specifieke gebruiksfuncties te verwachten.
- * Wel moet rekening worden gehouden met een egelverblijfplaats in een plantvak (zorgplicht).

Vleermuizen: (zie § 3.2).

- * Er zijn binnen het werkgebied alleen incidenteel enkele foeragerende dwergvleermuizen aangetroffen: andere soorten zijn niet aangetroffen, en zijn ook niet in de ruimere omgeving gehoord.
- Verblijfplaatsen kunnen in het werkgebied geheel worden uitgesloten.

3) **Bevindingen m.b.t. vogels**

- * Er zijn in toppen van bomen géén jaarrond beschermde nesten aangetroffen.
- * Voor soorten als Huismus en Gierzwaluw is geen nestelgelegenheid aanwezig.
- * Wel nestelt er een groep kleine mantelmeeuwen op de platte daken: deze mogen tijdens de broedperiode niet worden verstoord.
- * Ook kan er vooral in bomen en struiken, een enkele nestelende zangvogel worden verwacht welke tijdens het broeden evenmin mag worden verstoord.
- * Nesten mogen buiten de gebruikperiode worden verwijderd, terwijl voor broedende meeuwen op de daken ook tijdsgevoorzorgen overwogen kunnen worden.

4) **Uitsluitingen overige zwaarder beschermde soorten**

In het werkgebied met zijn omgeving kunnen op basis van verspreiding en habitatbeoordeling alle overige zwaarder beschermde soorten van vaatplanten, grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelde soorten worden uitgesloten van effecten door de ingreep (zie § 2.7 en conclusie blz.20).

5) **Uitvoering van het voornemen**

Flora en fauna vormen géén belemmering voor uitvoering van het voornemen, met deze eindrapportage als bewijslast.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ S. (1992), B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (red.): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Dijkstra/ Klaas-Douwe B. (2002), Vincent J.Kalkman, Robert Ketelaar, Michiel J.T. van der Weide: De Nederlandse Libellen (Nederlandse Fauna 4). KNNV Uitgeverij.
- DR 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EZ).
- EZ 2016, Ministerie van Economische Zaken. Soortbescherming bij ruimtelijke ingrepen (Wn), versie 1.3 december 2016.
- Floron 2011. Nieuwe atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron/ KNNV Zeist.
- GAN 2017: Het protocol voor vleermuisinventarisaties. Gegevensautoriteit Natuur, Zoordiervereniging VZZ en Netwerk Groene Bureau's, 2012.
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- Limpens/ H.J.G.A. (1997), K. Mostert en W. Bongers: Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Musters/ Kees (1992). De Rugstreeppad. Orgaan van de Stichting Duin, nr. 41, december 1992.
- NDFF (2017). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, 2015.
- NDFF/ BLWG (2017), online verspreidingsatlas, www.verspreidingsatlas.nl
- RAVON 63. Bijlage bij RAVON 63 jg 18 (4): Waarnemingenoverzicht 2015.
- REG 1979, Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, EEG 79/409, laatstelijk gewijzigd in 2006).

REG 1992/1997, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke Habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, EEG 92/43, laatstelijk gewijzigd in 1997).

Rijsewijk/ Arnold van (2006): Een Rugstreeppad in de Polder. Uitgave Ravon Friesland, druk Messerschmidt Grafische Diensten, Roosendaal.

RvON 2014. Soortenstandaards 2014, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Spitzen-van der Sluis, Annemarieke (2009) & Arnold van Rijsewijk. Voortplantings-succes van de Rugstreeppad in een intensief gebruikt agrarisch landschap. Tijdschrift RAVON – 31, augustus 2009/ jg. 10 nr.4.

Vogelbescherming 2004. 'Gedragscode zorgvuldig bosbeheer 2004', opgesteld door Vogelbescherming Nederland te Zeist en Het Bosschap te Zeist, goedgekeurd 10 januari 2005 door de Minister van LNV (zie site LNV, thans EZ).

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

aangewezen soorten Natura 2000-gebied

soorten planten en/of dieren welke in een ministerieel besluit ten aanzien van een Natura 2000-gebied zijn aangewezen als specifiek met betrekking tot dat gebied te beschermen;

andere soorten (Wnb)

eveneens beschermde soorten, niet behorend tot de soorten van Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn (Bijlage bij de Wet Natuurbescherming);

batdetector

apparaat waarmee op basis van de verschillende frequenties van de ultrasone geluiden die door verschillende vleermuissoorten tijdens het vliegen worden geuit, kan worden vastgesteld welke soort het betreft;

detectie

waarnemingen met een batdetector op basis van ultrasone geluiden;

ecologische functionaliteit

het totaal van alle relevante gebruiksaspecten van een diersoort als onderdeel van hun levenswijze (verblijfplaatsen, vaste verplaatsingsroutes, foerageren, voortplantingsfuncties e.d.);

EHS Ecologische Hoofd Structuur, thans NNN (zie aldaar);

EZ, Minister/ Ministerie van:

Economische Zaken, waaronder de natuurwetgeving valt;

externe werking Natura 2000-gebied

de geboden m.b.t. Natura 2000 zijn ook van kracht voor aangewezen fauna-soorten buiten een als zodanig aangewezen gebied wanneer zij daar ook significant gebruik maken voor functies zoals voor foerage, dagverblijf of hoogwatervluchtplaatsen (bijv. vogels) of voor overwintering (bijv. vleermuizen).

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet, voormalige natuurwetgeving (is vervangen door de Wnb);

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

foerageren

naar voedsel zoeken, voedsel verzamelen;

GAN Gegevensautoriteit Natuur, onafhankelijke overheidsinstantie met de verantwoordelijkheid voor het verzamelen van natuurgegevens, ingesteld door het Ministerie van LNV (thans EZ);

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

kraamverblijf

een vaste holte of spleet (in boom of gebouw) waar vleermuizen worden geboren en gekraamd totdat ze vliegvlug zijn;

LNV het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
mitigeren/ mitigerende maatregelen

het zodanig aanpassen van een (plan voor een) ingreep of uitvoeringswijze (met eventuele specifieke maatregelen of voorwaarden) dat de negatieve effecten op de natuur ('natuurschade') tot een minimum worden beperkt of worden voorkomen;

natuurschade

de schade welke door werkzaamheden aan ter plaatse voorkomende (individuen van) beschermde soorten planten en dieren en vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen daarvan, wordt toegebracht door bedreiging, verwonding, beschadiging of aantasting van de leefomgeving of specifieke biotoopomstandigheden;

Ffw/ Wnb: negatieve effecten door de ingreep met betrekking tot bepaalde beschermingscategorieën van dieren en planten;

Nbw Natuurbeschermingswet, voormalige wet beschermde natuurgebieden (thans als Natura 2000-gebieden opgenomen in de Wnb);

NDFF Nationale Databank Flora en Fauna;

NNN Natuurnetwerk Nederland;

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

ontheffing, provinciale (Wnb)

een in het kader van de natuurwetgeving aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld;

organisme

behorende tot de levende natuur (plant, dier etc.);

paarverblijf

een vaste holte of spleet (in boom of gebouw) waar met name ruige dwergvleermuizen hun vrouwtjes naartoe lokken om er te paren;

PAS Programmatische Aanpak Stikstof;

populatie

groep individuen van één soort die, levende in een bepaald gebied, een voortplantingseenheid vormen;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

RvON

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

'ter zake kundige' (Ffw/ Wnb)

een persoon die:

- * op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt ecologie, en/of
- * als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, en/of
- * zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor bestaande organisaties/ PGO's zoals RAVON, VZZ, SOVON, FLORON enz. (bron: Ministerie van LNV/ EZ);

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn;
 volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling, provinciale (Wnb)

een in het kader van de Flora- en faunawet geregelde provinciale toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats, geregeld voor categorieën zoals aangegeven in de Bijlage bij Wnb Onderdelen A & B;

werfroep

lokroep van mannetjesvleermuizen als een ononderbroken reeks van social calls om vrouwtjes naar hun paarverblijf te lokken voor het paren;

wettelijk belang (Ffw/ Wnb)

in de natuurwetgeving zijn een aantal in de wetgeving opgenomen, verschillende wettelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd;

Wnb Wet Natuurbescherming welke vanaf 1 januari 2017 de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna; deze vervangt de Ffw, Nbw en de Boswet;

zorgplicht (Ffw/ Wnb)

de in de wetgeving vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005).
